

1

Sabíeu que... els ibers parlaven una llengua que encara no ha sigut desxifrada? Se sap, però, que escrivien amb signes traçats de dreta a esquerra.

Escriu el teu nom i el d'un company o companya de classe amb el sistema d'escriptura ibera. Tingues en compte que hauràs de començar en sentit invers: de dreta a esquerra.

Per a les lletres que no disposen d'un signe equivalent, inventa'n tu un.

- El teu nom en iber:

- El nom del company/-a en iber:

A	▷	KA	^	L	^
E	↳	KE	<	M	
I	↖	KI	✓	N	↖
O	H	KO	8	P	
U	↑	KU	◇	R	↑
Ü	Y			R	φ
		TA	x	S	
BA	I	TE	θ	S	✕
BE	↗	TI	ψ	S	✕
BI	↑	TO	ω	S	✕
BO	*	TU	△		
BU	□				
		TIN	↗		
		TIR	✕		

2

L'any 218 aC els romans van desembarcar a Empúries (l'Alt Empordà) i van començar a conquerir la península Ibèrica. Els romans parlaven llatí. La nostra llengua, com també el castellà o el francès i altres, vénen del llatí.

Les paraules següents són mots en valencià, en castellà i en francès provinents del llatí. Classifiquen-les en la graella.

TABULA	menjar	mesa	manger
CABALLU	taula	caballo	table
CUMEDERE/MANDUCARE	comer	cheval	cavall

VALENCIÀ	CASTELLÀ	FRANCÉS

3

Miquel ha investigat sobre els nostres orígens com a poble i ha sabut que, com a valencians, podem presumir de grans cavallers i belles donzelles medievals.

Els més famosos foren Tirant lo Blanc i la princesa Carmesina, personatges literaris creats per l'escriptor i també cavaller Joanot Martorell. Indica unint amb fletxes quina és cada peça de les seues vestimentes.

4

Un nom **abstracte** designa coses o objectes que no podem percebre amb els sentits. Per exemple: amor, bellesa, felicitat... Són diferents dels noms **concrets**: mà, pa, gat, telèfon mòbil, etc.

Classifica aquestes paraules habituals de cavallers medievals com Tirant lo Blanch segons siguen noms abstractes o concrets.

casac - virtut - armadura - espasa - engany - bondat - cuirassa - honradesa
amor - cavall - esperó - bellesa - bandera - maldat - llibre de cavalleria

NOMS CONCRETS	NOMS ABSTRACTES

5 Abans dels grans cavallers medievals, els musulmans van habitar l'antic Regne de València durant segles. El seu llegat és molt ric i encara hui conservem molts elements de la seua cultura: el sistema de regadiu, monuments, menjars....

El valencià conserva també paraules d'origen àrab, per exemple, les següents.

albercoc | safrà | séquia | aljub | marraixa | cotó
 xarop | garrofa | sucre | taronja mesquita | aladroc

Si no ho saps, cerca al diccionari què volen dir i dibuixa-ho. Fes-ho en un quadre com el següent.

Paraula: _____
 Significat: _____

Paraula: _____
 Significat: _____

Paraula: _____
 Significat: _____

Paraula: _____
 Significat: _____

Paraula: _____
 Significat: _____

Paraula: _____
 Significat: _____

Paraula: _____
 Significat: _____

6

Ivan ha sabut que moltes ciutats i pobles valencians tenen noms d'origen àrab. És el cas d'Alzira, Biar, Albaida, l'Albufera, etc.

Endevina què significaven en àrab, ralaciona'ls i situa'ls al mapa.

el tossal

la mar petita

l'illa

la blanca

el pou

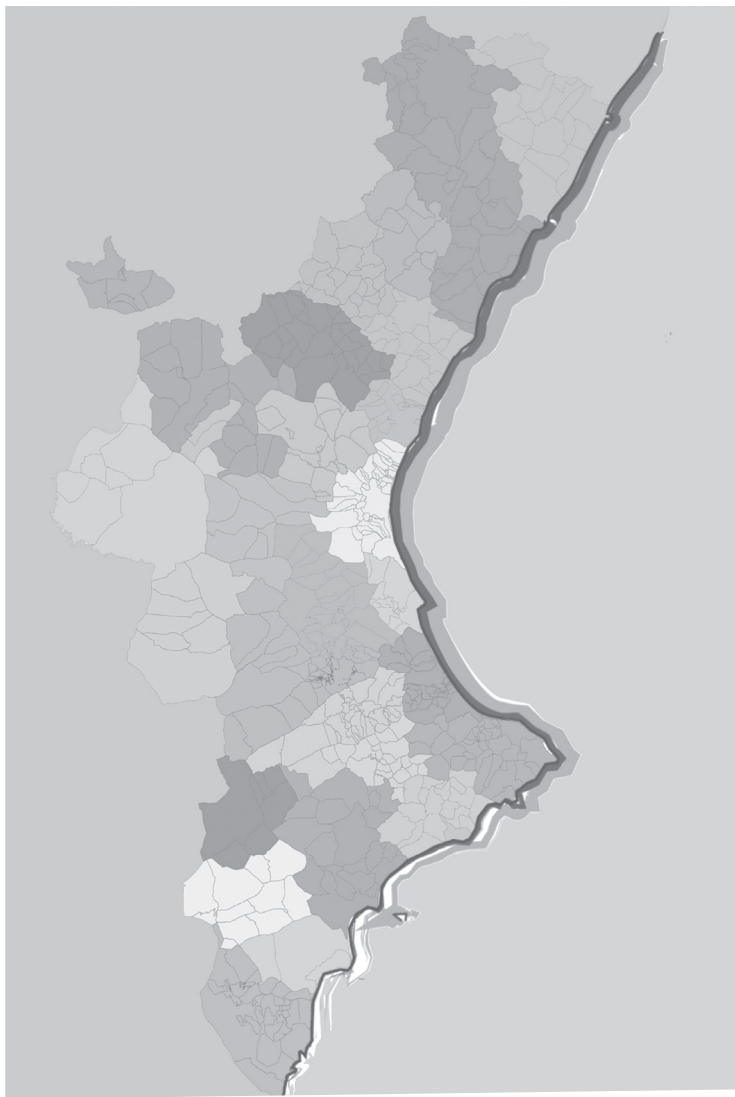
l'Albufera

l'Alcúdia

Biar

Alzira

Albaida

1

A Niko l'encisen els trens. Per això ha investigat sobre els vells trens de vapor que unien molts pobles valencians i que fa molts anys que van desaparéixer.

Col·loca els signes de puntuació que li falten a l'article de Niko: coma (,), punt (.), dos punts (:), o punt i coma (;).

Després, per parelles, llegiu el text el veu alta simulant la megafonia d'una estació.

Els vells trens valencians

El tren Xitxarra___ anomenat així pel soroll que feia en passar___ va ser inaugurat l'any 1882 i unia les localitats valencianes d'Alcoi___ Bocairent___ Biar o Villena amb dos pobles de Múrcia___ Iecla i Jumella___

Des d'Alcoi també eixia un altre tren de vapor i via estreta que comunicava poblacions de muntanya___ com Cocentaina o Muro___ amb la platja i el port de Gandia___ El desnivell que havia de superar aquest tren era tal que en alguns llocs___ com al barranc de l'Orxa___ els passatgers havien de baixar a mitjan recorregut i caminar al costat dels vagons mentre aquest enfilava la pujada.

Un altre tren valencià famós va ser la Panderola___ que com bé diu la cançó que Miquel ens presenta en l'activitat següent___ enllaçava molts pobles del nord del País Valencià___

Totes aquestes línies foren clausurades l'any 1969___ les vies de ferro foren retirades___ però actualment es conserven els traçats en forma de via verda___ ideals per fer excursions a peu o amb bici mentre travessem espectaculars ponts i túnels___

Per sort___ encara ara conservem un d'aquells trens___ el trenet de Marina___ que fa més de cent anys que uneix Dénia amb Benidorm i Alacant entre bells paisatges de mar i muntanya___

2

Miquel toca sovint aquesta cançó popular d'homenatge al tren La Panderola amb la banda del poble: <https://www.youtube.com/watch?v=Wym-bmjJ0cQ>

Canta-la amb els companys de classe.

De Castelló a Almassora
xim pum trac a trac
va un tren que vola leré...
I per això li diuen,
xim pum trac a trac, la Panderola.
Era de gran ajuda,
xim pum trac a trac,
per als grauers.
I ara com que ja no vola,
xim pum trac a trac, està el paseo.
Qui fa de guardagulles?
xim pum trac a trac, algun llegüero.

GRAMÀTICA

- 3 Vet ací les localitats per on passaven els antics trens valencians. Investiga si els noms d'aquests llocs en què els trens feien parada s'accentuen o no.

Estacions del tren Alcoi-Gandia:

Alcoi → Cocentaina → Muro → Gaianes → Beniarres → l'Orxa → Vilallonga → Potries → Beniarjo → Almoines → Gandia → Port de Gandia

Estacions del tren Xitxarra:

Muro → Agres → Alfafara →
Bocairent → Banyeres → Beneixama →
Biar → Villena → Iecla → Jumella

Estacions del tren La Panderola:

Castello → el Grau de Castello →
Almassora → Vila-real → Onda

Estacions del trenet de la Marina:

Alacant → Sant Joan d'Alacant → El Campello → La Vila Joiosa → Benidorm → Altea → Calp → Gata de Gorgos → Xabia → Denia

- 4 A Aitana, en canvi, sent passió pel nostre passat musulmà. Ajuda-la a revisar el text i escriu on toque les contraccions AL, ALS, DEL, DELS, PEL o PELS en aquest text sobre el món musulmà.

Els musulmans van ocupar durant segles les terres de l'antic Regne de València. Encara que sembla increïble, l'herència [DE+ELS] _____ àrabs continua encara ben viva entre nosaltres.

La majoria de cases d'origen àrab no s'han conservat, però [A+ELS] _____ musulmans els devem un llegat immens. Van inventar l'actual sistema de rec, amb séquies, aljubs i regadius d'horta. Molts [DE+ELS] _____ mitjans agraris han resistit [A+EL] _____ pas [DE+ELS] _____ segles. [PER+EL] _____ que sabem, la cuina valenciana, rica amb fruita i verdura, és també cosa dels àrabs.

La música popular, l'art amb ceràmiques o els instruments tradicionals de fusta ens arriben també [DE+EL] _____ món àrab. I no podem oblidar moltes paraules en valencià i el nom de molts pobles.

- 5 Se sol dir que el famós «Tribunal de les aigües» prové també de l'època àrab. Encara hui continua reunint-se a València. Completa aquest altre text d'Aitana amb les lletres G, J, TG, TJ.

El Tribunal de les Aigües de València és un grup de ___ent encarregada de resoldre els conflictes per l'aigua de reg, plante___ats entre els llauradors que reguen amb les séquies dels pobles de l'Horta de València.

Aquest ___urat popular d'ori___en àrab va ser declarat l'any 2009 Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

El Tribunal està format per un representant de cada séquia i un d'ells és ele___it president. Cada di___ous de l'any, es reuneix a la plaça de la Mare de Déu de València a migdia, quan sonen les campanes del Micalet. És una ima___e que es repeteix des de fa molts se___les.

L'algutzir enceta el ___uí oral i en valencià. La pe___ada medieval encara es conserva en el veredict: al perdedor li imposen penes en sous. Un sou equival a un ___ornal de guàrdia de la séquia.

- 6 Ja saps que la preposició de i l'article masculí s'apostrofen davant mot començat per vocal: de + amic > d'amic; el + home > l'home.

L'últim article d'Aitana parla d'un personatge enigmàtic: Al-Àzraq, 'el dels ulls blaus'. Apostrofa el text correctament (amb les formes D' o L') mentre descobreixen qui fou Al-Àzraq.

Al-Àzraq va nèixer ___any 1230 a la Vall ___Alcalà (la Marina Alta). Era conegut com el guerrer dels ulls blaus. Fou un capità de les tres revoltes mudèjars contra el rei Jaume I al sud el Regne de València.

Molta gent el considera font ___inspiració de les actuals festes de Moros i Cristians.

Va viure als castells ___Alcalà i de Perpuxent i des ___allí va conquerir al rei Jaume I castells tan importants com els ___Alacant, Xàtiva i Dénia, amb ___ajuda del soldà de Granada i de ___infant Alfons X de Castella.

Però, a més de valent, Al-Àzraq era famós per la seua bellesa física. Els seus ulls blaus i els cabells daurats el van fer temut i admirat alhora. Va morir ___any 1276 a Alcoi.

GRAMÀTICA

- 1 **A Cocentaina es fa la fira de Tots Sants a primeria de cada novembre. És molt antiga. La gent hi va a comprar i a vendre de tot, especialment, productes de la terra, maquinària... És tot un esdeveniment.**

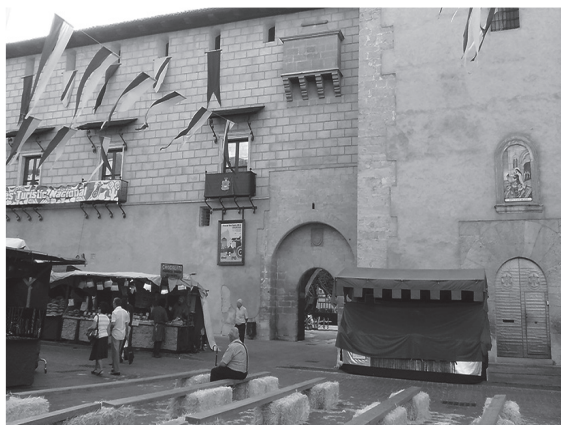
Completa aquest text que ho explica. Hi falta la perífrasi amb haver: has d'anar, heu de fer...

Si encara no hi has estat, alguna vegada a la vida _____ d'anar a la Fira de Tots Sants de Cocentaina. És una de les fires més antigues de tot Europa: va començar a celebrar-se l'any 1346. Els veïns de Cocentaina _____ d'esforçar-se molt perquè tot isca bé.

La Fira se celebra el primer dia de novembre, i cada any hi vam més de mig milió de visitants. Si hi aneu, _____ d'arribar enjorn per poder trobar aparcament!

A la fira hi ha diversos espais. A la part central hi ha espais tradicionals, com el de maquinària agrícola, on trobareu cotxes, camions i tractors. Però vosaltres no _____ de deixar de visitar tampoc els espais més medievals: el soc àrab, el mercat jueu i la zona d'exposició d'animals.

En haver arribat, nosaltres només _____ de pensar que som a l'edat mitjana per conèixer de primera mà com era el nostre passat.

Coneixes l'Albufera de València? Sabies que en l'edat mitjana era l'espai aquàtic més gran de tot Europa?

Crea oracions amb aquesta relació de paraules, si vols saber-ne més. Enllaça-les i després escriure-les davall.

El Parc Natural de l'Albufera	va voler	preservar les 21.000 hectàrees.
L'extensió actual	supera	una extensió aquàtica 10 vegades superior a l'actual.
El rei Jaume I	està situat	al sud de l'Horta de València i al nord de la Ribera.
A l'edat mitjana	el va declarar	parc natural protegit l'any 1986.
El Govern valencià	hi havia	aquest paratge com a patrimoni de la corona.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

- 3 A l'Albufera habiten moltíssimes espècies d'ocells i de peixos. Relaciona l'adjectiu que corresponga a cada espècie i després escriu correctament l'adjectiu, en concordança amb el nom.

espècies	simpàtic	<i>espècies migratòries</i>
ànecs	esmunyedís	_____
anguiles	aquàtic	_____
flamencs	migratori	_____
pollets	camallarg	_____

EXPRESSIÓ

- 1 Investiga sobre els oficis del passat i explica de viva veu als companys el que més t'agrada. Digues què feia, com vestia i amb quines eines o ferraments treballava. Fes-ho basant-te en l'exemple i tingues en compte tots els apartats. Pots triar-ne un de la llista o buscar-ne d'altres.

artesa - ramader - esclau - gladiador - filòsof
esmolador - ferrer - esquilador o tonedor - drapaire

ESQUILADOR O TONEDOR

Faena: tallava la llana a les ovelles.

Matèria prima: la llana, que servia per a confeccionar roba, flassades o mantes, bufandes, matalafs...

Eines o ferraments: tisores i cordells per lligar les potes de les ovelles.

Vestimenta: roba còmoda i lleugera, perquè els animals s'esquilaven a l'estiu.

- 2 Investiga sobre el passat del teu poble o ciutat. Busca informació a la xarxa i prepara un full turístic amb els principals atractius turístics de caràcter històric. No oblidis de dibuixar o incloure-hi imatges dels llocs més representatius.

BOCAIRENT

Els romans són els fundadors del poble. El van batejar amb el nom de Bucarius. No s'hi conserva cap resta romana.

Els musulmans el van anomenar Bekirén. L'any 1245 Jaume I el va conquerir als musulmans i va passar a formar part de la Corona d'Aragó. El pont de sant Blai és de l'edat mitjana.

El poble ha viscut sempre del tèxtil. L'any 1587 ja funcionava primera fàbrica de panyes.

Al poble trobareu espais turístics com les coves dels moros, cavades en la mateixa roca de la muntanya. Allà guardaven les collites de cereals i ara són un laberint molt divertit en què s'hi pot entrar i eixir d'una altra. N'hi ha vora un centenar.

Hi ha també una cava de neu o nevera gegant, on es guardava el gel, que servia per a conservar frescos els aliments quan encara no existien les neveres.

També destaca la plaça de bous, molt molt antiga i picada sobre pedra de la mateixa muntanya.

SOLUCIONS

LÈXIC

1. Sabíeu que... els ibers parlaven una llengua que encara no ha sigut desxifrada? Se sap, però, que escrivien amb signes traçats de dreta a esquerra.

Escriu el teu nom i el d'un company o companya de classe amb el sistema d'escriptura ibera. Tingues en compte que hauràs de començar en sentit invers: de dreta a esquerra. Per a les lletres que no disposen d'un signe equivalent, inventa'n tu un.

Resposta oberta d'acord amb el nom de l'alumnat.

2. L'any 218 aC els romans van desembarcar a Empúries (l'Alt Empordà) i van començar a conquerir la península Ibèrica. Els romans parlaven llatí. La nostra llengua, com també el castellà o el francès i altres, vénen del llatí.

Les paraules següents són mots en valencià, en castellà i en francès provinents del llatí. Classifica-les en la graella.

Llatí: CUMEDERE/MANDUCARE, TABULA, CABALLU

Valencià: menjar, taula, cavall

Castellà: comer, mesa, caballo

Francès: manger, table, cheval

3. Miquel ha investigat sobre els nostres orígens com a poble i ha sabut que, com a valencians, podem presumir de grans cavallers i belles donzelles medievals.

Els més famosos foren Tirant lo Blanc i la princesa Carmesina, personatges literaris creats per l'escriptor i també cavaller Joanot Martorell. Indica quina és cada peça de les seues vestimentes.

Per ordre, de dalt a baix i de dins a fora: casc, camisa, vestit de malla, escut, penyora, espasa, brial, falda, esperons

4. Una nom abstracte designa coses o objectes que no podem percebre amb els sentits. Per exemple: l'amor, bellesa, felicitat... Són diferents dels noms concrets: mà, pa, gat, telèfon mòbil, etc.

Classifica aquestes paraules habituals de cavallers medievals com Tirant lo Blanch segons siguin noms abstractes o concrets.

Noms concrets: casc, armadura, espasa, cuirassa, cavall, esperó, bandera, llibre de cavalleria

Noms abstractes: virtut, engany, bondat, honradesa, amor, bellesa, maldat

5. Abans dels grans cavallers medievals, els musulmans van habitar l'antic Regne de València durant segles. El seu llegat és molt ric i encara hui conservem molts elements de la seua cultura: el sistema de regadiu, monuments, menjars....

El valencià conserva també paraules d'origen àrab, per exemple, les següents.

- Albercoc: Fruit comestible de l'albercoquer, redó i de textura vellutada.
- Safrà: Espècie obtinguda dels estigmes del safrà dessecats i polvoritzats.
- Séquia: Canal de reg construït de forma artificial.
- Aljub: Depòsit tallat a la penya o fet d'obra i cobert d'una volta per a arreplegar l'aigua de la pluja.
- Marraixa: Garrafa grossa de coll curt, que sovint va encistellada.
- Cotó: Fibra tèxtil natural, blanca i suau que recobreix les llavors de plantes com ara el cotoner.
- Xarop: Beuratge espès, més o menys viscos, de sucre en aigua, al qual s'afegix suc de fruites, herbes, etc.
- Garrofa: Fruit del garrofer, bru, de corfa dura i polpa carnosa.
- Sucre: Substància dolça, cristal·litzable, blanca o incolora que es troba en el suc de moltes plantes com ara les canyes.
- Taronja mesquita: Fruit comestible del taronger, redó, de pela llisa i de color groc més o menys vermellós per fora, blanca i esponjosa per dins, i de polpa que té de sis a dotze gallons, sucosa, dolça o agredolça.
- Aladroc: Peix de 20 centímetres de llargada màxima, de dors blau verdós, costats i ventre argentats, amb el musell prominent i la boca molt grossa situada a la part inferior, escates fines i molt caduques, una sola aleta dorsal en posició central.

6. Ivan ha sabut que moltes ciutats i pobles valencians tenen noms d'origen àrab. És el cas d'Alzira, Biar, Albaida, l'Albufera, etc.

Endevina què significaven en àrab i situa'ls al mapa.

L'Albufera: la mar petita; l'Alcúdia: el tossal; Biar: el pou; Alzira: l'illa; Albaida: la blanca

ORTOGRAFIA

1. A Niko l'encisen els trens. Per això ha investigat sobre els vells trens de vapor que unien molts pobles valencians i que fa molts anys que van desaparèixer.

Col·loca els signes de puntuació que li falten a l'article de Niko: coma (,), punt (.), dos punts (:) o punt i coma (;).

Després, per parelles, llegiu el text el veu alta simulant la megafonia d'una estació.

Els vells trens valencians

El tren Xitxarra[,] anomenat així pel soroll que feia en passar[,] va ser inaugurat l'any 1882 i unia les localitats valencianes d'Alcoi[,] Bocarent[,] Biar o Villena amb dos pobles de Múrcia[,] Iecla i Jumella[.]

Des d'Alcoi també eixia un altre tren de vapor i via estreta que comunicava poblacions de muntanya[,] com Cocentaina o Muro[,] amb la platja i el port de Gandia[.] El desnivell que havia de superar aquest tren era tal que en alguns llocs[,] com al barranc de l'Orxa[,] els passatgers havien de baixar a mitjan recorregut i caminar al costat dels vagons mentre aquest enfilava la pujada.

Un altre tren valencià famós va ser la Panderola[,] que com bé diu la cançó que Miquel ens presenta en l'activitat següent[,] enllaçava molts pobles del nord del País Valencià[.]

Totes aquestes línies foren clausurades l'any 1969[;] les vies de ferro foren retirades[,] però actualment es conserven els traçats en forma de via verda[,] ideals per fer excursions a peu o amb bici mentre travessem espectaculars ponts i túnels[.]

Per sort[,] encara ara conservem un d'aquells trens[:] el trenet de Marina[,] que fa més de cent anys que uneix Dénia amb Benidorm i Alacant entre bells paisatges de mar i muntanya[.]

2. Miquel toca sovint aquesta cançó popular d'homenatge al tren La Panderola amb la banda del poble: <https://www.youtube.com/watch?v=Wym-bmjJ0cQ>

Canta-la amb els companys de classe.

Activitat de cant lliure per part de l'alumnat.

3. Vet ací les localitats per on passaven els antics trens valencians. Investiga si els noms d'aquests llocs en què els trens feien parada s'accentuen o no.

Amb accent: Beniarrés, Beniarjó, Castelló, el Grau de Castelló, Xàbia, Dénia

Sense accent: Alcoi, Cocentaina, Muro, Gaianes, l'Orxa, Vilallonga, Potries, Almoines, Gandia, Port de Gandia, Agres, Alfara, Bocarent, Banyeres, Beneixama, Biar, Villena, Iecla, Jumella, Almassora, Vila-real, Onda, Alacant, Sant Joan d'Alacant, el Campello, la Vila Joiosa, Benidorm, Altea, Calp, Gata de Gorgos

4. A Aitana, en canvi, sent passió pel nostre passat musulmà. Ajuda-la a revisar el text i escriu on toque les contraccions AL, ALS, DEL, DELS, PEL o PELS en aquest text sobre el món musulmà

Els musulmans va ocupar durant segles les terres de l'antic Regne de València. Encara que sembla increïble, l'herència dels àrabs continua encara ben viva entre nosaltres.

La majoria de cases d'origen àrab no s'han conservat, però als musulmans els devem un llegat immens. Van inventar l'actual sistema de rec, amb séquies, aljub i regadius d'horta. Molts dels mitjans agraris han resistit al pas dels segles. Pel que sabem, la cuina valenciana, rica amb fruita i verdura, és també cosa dels àrabs.

La música popular, l'art amb ceràmiques o els instruments tradicionals de fusta ens arriben també del món àrab. I no podem oblidar moltes paraules en valencià i el nom de molts pobles.

5. Se sol dir que el famós «Tribunal de les aigües» prové també de l'època àrab. Encara hui continua reunint-se a València. Completa aquest altre text d'Aitana amb les lletres G, J, TG, TJ.

gent, plantejats, jurat, origen, elegit, dijous, imatge, segles, juí, petjada, jornal

6. Ja saps que la preposició de i l'article masculí s'apostrofen davant mot començat per vocal: de + amic > d'amic; el + home > l'home.

L'últim article d'Aitana parla d'un personatge enigmàtic: Al-Àzraq, 'el dels ulls blaus'. Apostrofa el text correctament (amb les formes D' o L') mentre descobreixen qui fou Al-Àzraq.

l'any; d'Alcalà; d'inspiració; d'Alcalà; d'allí; d'Alacant; l'infant, l'any

GRAMÀTICA

1. A Cocentaina es fa la fira de Tots Sants a primeria de cada novembre. És molt antiga. La gent hi va a comprar i a vendre de tot, especialment, productes de la terra, maquinària... És tot un esdeveniment.

Completa aquest text que ho explica. Hi falta la perífrasi amb haver: has d'anar, heu de fer...

has d'anar; han d'esforçar-se
heu d'arribar o haureu d'arribar
hem de pensar

2. Coneixes l'Albufera de València? Sabies que en l'edat mitjana era l'espai aquàtic més gran de tot Europa? Crea oracions amb aquesta relació de paraules, si vols saber-ne més. Enllaça-les i després escriure-les davall.

- El Parc Natural de l'Albufera de València → està situat → al sud de l'Horta de València i al nord de la Ribera.
- L'extensió actual → supera → les 21.000 hectàrees.
- El rei Jaume I → va valor preservar → aquest paratge com a patrimoni de la corona.
- A l'edat mitjana → hi havia → una extensió aquàtica 10 vegades superior a l'actual.
- El Govern valencià → el va declarar → parc natural protegit l'any 1986.

3. A l'Albufera habiten moltíssimes espècies d'ocells i de peixos. Col·loca l'adjectiu que corresponga a cada espècie i després escriu correctament l'adjectiu, en concordança amb el nom.

espècies migratòries; ànecs simpàtics; anguiles esmunyedisses; flamencs camallargs; pollets aquàtics.

EXPRESSIÓ

1. Investiga sobre els oficis del passat i explica de viva veu als companys el que més t'agrada. Digues què feia, com vestia i amb quines eines o ferraments treballava. Fes-ho basant-te en l'exemple i tingues en compte tots els apartats. Pots triar-ne un de la llista o buscar-ne d'altres.

Resposta oberta d'acord amb els interessos de l'alumnat.

2. Investiga sobre el passat del teu poble o ciutat. Busca informació a la xarxa i prepara un full turístic amb els principals atractius turístics de caràcter històric. No oblidis de dibuixar o incloure-hi imatges dels llocs més representatius.

Resposta oberta d'acord amb la localitat escollida per l'alumnat.